Stockholms läns landsting

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2016-08-17

LS 2015-1513

Landstingsstyrelsen

Motion 2015:50 av Gunilla Roxby Cromvall (V) och Håkan Jörnehed (V) om ett reklamfritt landsting

Föredragande landstingsråd: Torbjörn Rosdahl

Ärendebeskrivning

Gunilla Roxby Cromvall (V) och Håkan Jörnehed (V) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion om ett reklamfritt landsting.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att motionen avslås.

Landstingsrådsberedningens motivering

Det finns sedan länge regler uppsatta för hur reklam ska bedömas innan den får sättas upp i landstingets verksamheter. Reklam i landstinget regleras generellt av nationella och internationella lagar och överenskommelser – bland annat marknadsföringslagen (2008:486) och det tillkännagivande (2008:487) som är kopplat till lagen, samt Internationella handelskammarens (ICC) regler. Särskild vikt ska läggas vid att det inte får förekomma reklam för tobak, alkoholhaltiga drycker, reklam som riktar sig till barn, reklam som kan uppfattas som stötande, sedlighetssårande eller sårande mot folkgrupp, reklam riktad mot kollektivtrafiken och reklam som kan strida mot god marknadsföringssed. Det finns även riktlinjer som reglerar dels hur vårdgivare som arbetar på uppdrag av Stockholms läns landsting får marknadsföra och informera om sina verksamheter, dels om extern reklam från företag i kollektivtrafiken.

Marknadsföring för landstingsfinansierade verksamheter innebär information om verksamheterna och om de reklamplatser som landstinget säljer. Marknadsföringen utgår ifrån de regleringar som redan finns och som styr marknadsföringens innehåll, utformning och placering. Dessa regleringar värnar om de offentliga rummen men tar också hänsyn till både resenärer och patienter och deras säkerhet.

Reklamen får även inte skymma konst eller genom sin placering försämra upplevelsen av konsten. Idag ser vi reklam i både bussar, tåg och tunnelbanan för olika kulturella yttringar som filmer, böcker, pjäser och föreställningar. Intäkterna från annonseringarna kan då gå till att genomföra satsningar som gynnar både resenärer och skattebetalare i hela Stockholms län. Att göra denna annonserings avgiftsfri skulle innebära större kostnader för stockholmarna. Reklamintäkter från trafikverksamheten uppgick till över 200 miljoner kronor år 2015 vilket är en betydande intäkt till landstinget.

Det kommersiella syftet finns framförallt i lokaltrafiken. Istället för att begränsa reklamintäkterna i kollektivtrafiken är det av stor vikt att utöka intäkterna från reklam. Utifrån en internationell jämförelse kan det också konstateras att Sverige och Stockholm här ligger efter andra stora städer, såsom både London och Tokyo.

Den senaste kundundersökningen visar även att majoriteten resenärer inte är negativt inställda till mängden reklam. Även de strikta förutsättningar som reklaminslagen måste uppfylla saknar skäl att förbjuda reklam i landstingets verksamheter. Stockholms läns landsting står inför stora investeringar inom framförallt sjukvård och kollektivtrafik. Resenärerna blir inte bara fler i Stockholmsregionen, de ställer också i högre utsträckning krav på att politiken tar sitt ansvar för att öka kvaliteten i verksamheten. Det innebär större kostnader till kollektivtrafiken som kan finansieras av reklamintäkter istället för dyrare biljetter och höjda skatter.

Reklamen ger ett positivt bidrag till kollektivtrafikens finansiering och är en kommunikationsyta för det fria närings- och kulturlivet. Det ställs strikta krav som reklaminslagen måste uppfylla vad gäller reklamens innehåll, utformning och placering i landstingets verksamheter samt hänsyn till resenärer och patienter och deras säkerhet. Därför saknas skäl att förbjuda reklam i landstingets verksamheter.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 1 augusti 2016
Motion 2015:50

Torbjörn Rosdahl

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-08-01

LS 2015-1513

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -08- 08
Dnr LS 2015-1513
Finansroteln
Rotel I

Handläggare:
Anna Prestjan

Landstingsstyrelsen

Motion 2015:50 av Gunilla Roxby Cromvall (V) och Håkan Jörnehed (V) om ett reklamfritt landsting

Ärendebeskrivning

Gunilla Roxby Cromvall (V) och Håkan Jörnehed (V) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion om ett reklamfritt landsting.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 1 augusti 2016
Motion 2015:50

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att motionen avslås.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Gunilla Roxby Cromvall (V) och Håkan Jörnehed (V) har lämnat en motion om ett reklamfritt landsting, där de föreslår att landstingsfullmäktige ska besluta att reklam inte ska förekomma i landstingsfinansierade verksamheter.

Frågan om marknadsföring i landstingsfinansierade verksamheter handlar dels om hur vårdgivare marknadsför och informerar om sina verksamheter, dels om de reklamplatser i kollektivtrafiken som landstinget säljer. Den reglering som redan finns på dessa områden styr marknadsföringens innehåll, utformning och placering med hänsyn till både resenärer och patienter och deras säkerhet.

Marknadsföring i kommersiellt syfte finns framför allt i lokaltrafiken. Reklamintäkterna är betydande för landstinget, vilket ska vägas samman med att den senaste kundundersökningen visar att majoriteten resenärer inte är negativt inställda till mängden reklam. Med hänsyn till de strikta förutsättningar som reklaminslagen måste uppfylla saknas skäl att förbjuda

reklam i landstingets verksamheter. Förvaltningen föreslår att motionen ska anses besvarad.

Bakgrund
Gunilla Roxby Cromvall (V) och Håkan Jörnehed (V) föreslår i en motion att reklam inte ska förekomma i landstingsfinansierade verksamheter. Gunilla Roxby Cromvall och Håkan Jörnehed menar att de riktlinjer som finns för reklam i kollektivtrafiken inte är tillräckliga för att styra reklamens omfång och budskap, och hänvisar till att landstinget saknar gemensamma riktlinjer för reklam i verksamheterna.

Ytterligare en motion i ämnet har lämnats (motion 2015:52 av Gunilla Roxby Cromvall m.fl. (V) om en reklamfri, ny tunnelbanelinje). Trafiknämnden har yttrat sig i det ärendet, och trafiknämndens tjänsteutlåtande (TN 2016-0219) innehåller information som även har betydelse för nedanstående överväganden avseende den inlämnade motionen (LS 2015-1515).

Föreliggande tjänsteutlåtande har tagits fram i samråd med trafikförvaltningen och hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Överväganden
Reklam i landstinget regleras generellt av nationella och internationella lagar och regler - marknadsföringslag (2008:486), tillkännagivande (2008:487) med anledning av marknadsföringslagen (2008:486), Internationella handelskammarens grundregler för reklam samt så kallad god marknadsföringssed. Inom landstinget finns därutöver ingen övergripande reglering av externa företags marknadsföring i landstingets verksamheter och informationskanaler. Det finns dock riktlinjer som reglerar dels hur vårdgivare som arbetar på uppdrag av Stockholms läns landsting får marknadsföra och informera om sina verksamheter, dels om externa företags reklam i kollektivtrafiken.

Riktlinjerna för vårdgivares information och marknadsföring inom Stockholms läns landsting (HSN 2016-0773) föreskriver att all marknadsföring ska utgå från hälso- och sjukvårdslagen, patientlagen och den av landstingsfullmäktige fastställda Värdegrunden för hälso- och sjukvården och andra policydokument som anges i vårdavtalet. Marknadsföring ska inte stimulera till vård som inte är medicinskt motiverad och får inte utformas så att några grupper upplever sig exkluderade. Erbjudanden av ekonomiskt värde, som till exempel rabatterade läkarbesök och hälsoundersökningar får inte förekomma. Inte heller är det tillåtet att marknadsföra receptbelagda läkemedel eller sjukvårdsprodukter eller behandlingsmetoder som inte är allmänt accepterade av hälso- och sjukvården.

Inom landstinget finns också särskilda bestämmelser gällande reklam i kollektivtrafiken. Trafikförvaltningens anvisningar och regler för reklam i trafiken reglerar noga reklamens placering, omfång och innehåll
När nya reklamkampanjer ska etableras används hellre befintliga reklamplatser än att antalet ytor för reklam blir fler, enligt trafikförvaltningen (TN 2016-0219). Det finns viss reklam som inte alls får förekomma på AB Storstockholms Lokaltrafiks (SL) ytor. Sådan reklam är tobaksreklam, alkoholreklam, reklam som kan uppfattas som stötande, sedlighetssårande eller sårande mot folkgrupp, reklam riktad till barn, reklam som motverkar SL:s varumärke eller reklam som strider mot god marknadsföringssed. Riktlinjerna utgår i övrigt främst från kund- och säkerhetsperspektiv. Reklamen får till exempel inte skymma konst eller genom sin placering försämra upplevelsen av konsten. I fråga om säkerheten finns kompletterande säkerhetsbestämmelser (TN-S-476987). Dessa reglerar hur reklam får utformas fysiskt och placeras i förhållande till möjligheter för utrymning, säkerhets- och trafikinformation, tillgänglighet till säkerhetsutrustning, överblickbarhet, brandsäkerhet och strömförsörjning.

Hösten 2015 genomfördes på uppdrag av trafikförvaltningen en undersökning om resenärernas attityd till kommersiell och politisk reklam i trafiken (TN 2015-1390). Undersökningen besvarades av 1001 personer och genomfördes via webbintervjuer i en representativ och slumpmässigt rekryterad panel. Målgrupp för undersökningen var boende i Stockholms län, 18-79 år. Undersökningen visar att majoriteten av de tillfrågade tyckte att den totala mängden reklam i kollektivtrafiken är rimlig. Resenärerna besvarade frågan utan att ha informerats om reklamens intäkter eller ha ombetts att ställa intäkterna från reklam i förhållande till något annat, som till exempel höjda biljettpriser, neddragningar i trafikutbudet eller höjd landstingsskatt.

Reklamen i kollektivtrafiken genererar betydande intäkter till landstinget. Reklamintäkter från trafikverksamheten uppgick till över 200 miljoner kronor år 2015. Detta ska vägas samman med att den senaste kundundersökningen visar att majoriteten resenärer tycker att mängden reklam är rimlig. Trafikförvaltningen ser idag inget behov av att förändra befintliga riktlinjer vad avser reklam i kollektivtrafiken (TN 2016-0219). I ett tidigare yttrande från trafiknämnden gällande reklamfria nya tunnelbanelinjer (TN 2016-0219, LS 2015-1515) konstateras också att reklam är ett så vanligt inslag i samhället att åtgärder från landstinget förmodligen skulle ha begränsad effekt på det generellt reklamfria offentliga rum som motionärerna värnar om.

Sammanfattningsvis styr den reglering som finns av marknadsföring i landstingets verksamheter reklamens innehåll, utformning och placering med stor hänsyn till resenärer och patienter och deras säkerhet. Mot bakgrund av detta och de strikta förutsättningar som reklaminslagen måste uppfylla saknas skäl att förbjuda reklam i landstingets verksamheter. Förvaltningen ser dock ett behov av generella principer för externa företags marknadsföring i Stockholms läns landstings verksamheter och informationskanaler. Sådana utarbetas lämpligen i samband med översyn av landstingets kommunikationspolicy från 2004 (LS 0404-0775).

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Anne Rundquist
Tillförordnad landstingsdirektör

Stockholms läns landsting

Ankom
Stockholms läns landsting
2015 -12- 15
Dnr LS2015-1573

2015:50

Stockholms läns landsting
2015-12-15

Motion av Gunilla Roxby Cromvall (v) och Håkan Jörnehed (v) om ett reklamfritt landsting

De undersökningar som TNS Sifo gjort visar att reklamtröttheten ökar. Nu anser hela 75,6 procent att reklam i största allmänhet är irriterande. SOM-institutets undersökning från 2014 visar samma sak. Det är något som vi i de politiska partierna behöver förhålla oss till. Medborgarna vill inte längre utsättas för reklam i tid och otid, närsomhelst och varsomhelst, vare sig ute i det offentliga rummet på sjukhus och vårdinrättningar, vid busshållplatser och stationer eller ombord i den kollektiva trafiken. Hemma kan vi värja oss, sätta upp en lapp vid brevlådan "Ingen reklam tack" och vi kan välja bort att se reklam på TV kanaler som sänder detta. Men när vi reser kollektivt kan vi inte värja oss. Debatten blev extra het i somras då det förekom reklam som många uppfattade som hets mot folkgrupp. Trafikförvaltningens tjänstemän bedömde då att denna reklam kunde exponeras med hänvisning till Sveriges grundlag om yttrande- och åsiktsfrihet.

Stockholms läns landsting är en koncern med gemensam finansiering via avgifter och skattemedel, men vad gäller reklam har vi inga gemensamma regler eller riktlinjer. I den kollektiva trafiken tillåts både politisk och kommersiell reklam. Den kommersiella reklamen är belagd med regler och riktlinjer, den politiska saknar helt riktlinjer. Inom sjukvården förekommer för närvarande ingen reklam.

I vår region upplever vi ett intensivt reklam- och mediebrus. Medborgare har blivit alltmer immuna mot reklam och reklammakarna hittar ständigt på nya vägar och metoder för att nå fram. Med mer reklam runt omkring oss riskerar vi att den övriga, för landstinget viktiga kommunikationen inte når fram. Det offentliga rummet tillhör oss alla men vi kan inte värja oss mot de budskap som sänds ut via reklamföretagen. Det blir också en fråga om demokrati, vem beslutar om vad allmänheten skall utstå?

Debatten om ett reklamfritt offentligt rum blossar till och från upp i samhället. Så även debatt om vilken reklam som kan anses vara god estetik kontra vad som upplevs som ett kränkande budskap eller hets mot folkgrupp. Från 2005 finns riktlinjer för reklam i trafiken men sedan dess har ingenting gjorts. Att vi har riktlinjerna är bra men dessa kan självklart förtydligas och vi har lovats detta.

Vi i Vänsterpartiet värnar de offentliga rum som vi tillhandahåller, framförallt inom sjukvården och inom kollektivtrafiken.

Med bakgrund i ovanstående föreslås fullmäktige att besluta:

Att reklam inte skall förekomma i landstingsfinansierade verksamheterna.

Gunilla Roxby Cromvall (v)

Håkan Jörnehed (v)